

Маріупольський державний університет

ПРОГРОМАДСЬКИЙ ВЕКТОР УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ У ВИКЛИКАХ СЬОГОДЕННЯ

Збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної
конференції

Київ - 2025

Прогромадський вектор університетської освіти у викликах сьогодення: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 24 квітня 2025 року / за заг. ред. О.А.Голюк. Маріуполь: МДУ, 2025. 401 с.

Редакційна колегія:

Блашкова О.М., кандидат педагогічних наук, в.о. завідувача кафедри практичної психології Маріупольського державного університету

Голюк О.А., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та освіти Маріупольського державного університету

Грошовенко О.П., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освіти Маріупольського державного університету

Деснова І.С., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практичної психології Маріупольського державного університету

Задорожна-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та освіти, декан психолого-педагогічного факультету Маріупольського державного університету

Крутій К.Л., доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Мірошніченко В.М., доктор наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри педагогіки та освіти Маріупольського державного університету

Поповська О.А., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Присяжнюк Л.А., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освіти Маріупольського державного університету

Хаджинова І.В., старший викладач кафедри педагогіки та освіти Маріупольського державного університету

Рекомендовано до друку Вченою радою психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету
(протокол № 9 від 16 травня 2025 року)

Статті публікуються в авторській редакції

Макаренко С.І.,

к. пед. наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри дошкільної освіти,
Маріупольський державний університет

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ МІСІЇ CIVIC UNIVERSITY

У чому суть університету, яка його ідея? І як це корелюється з досвідом війни, який Україна проживає сьогодні? В університету своя роль, яка завжди залишиться одною і тою ж – повільно, але невпинно і незворотно змінювати суспільство навколо себе [1]. Від початку повномасштабного вторгнення університети стали великими волонтерськими хабами, в яких збирається та розподіляється гуманітарна допомога, зупиняються і знаходять прихисток внутрішньо переміщені особи, надається психологічна та юридична підтримка. Після війни університети будуть провідними інституціями для державотворення, відбудови й подальшого розвитку своїх громад, для стимулювання економічного зростання та забезпечення глибоких стратегічних перетворень у державі.

Поряд із двома головними функціями університетів – вищою освітою та науковими дослідженнями – усе більшої актуальності набуває їх «третя місія»: громадська і соціальна відповідальність (Civic Responsibility, Social Responsibility). Університети, що включили цю функцію до стратегічних напрямів своєї діяльності, позиціонують себе як Civic University – тобто прогромадські університети [4, с. 50].

Різноманітні аспекти Civic University досліджують вітчизняні науковці Є. Балджи, І. Власова, С. Калашнікова, О. Литовченко, О. Оржель, А. Трофименко, М. Трофименко та ін., а також зарубіжні вчені M. Berube, C. Berube, J. Goddard, B. Hall, E. Hazelkorn, L. Kempton, L. Reavill, R. Tandon, P. Vallance та ін.

J. Goddard визначає «Civic University» як модель взаємовигідної співпраці між громадою, регіоном, державою та університетом, що прагне надати більше можливостей для розвитку місцевого співтовариства, до складу якого входять студенти та співробітники закладу [5]. Автор підкреслює важливу ознаку прогромадського університету – здатність інтегрувати викладання, дослідження та взаємодію із зовнішнім світом так, щоб одне покращувало інше, не знижуючи їх якості.

Прогромадська місія університету може реалізовуватися в різних напрямках, основними з яких дослідники визначають такі [4, с.52]:

–Просвітництво, спрямоване на розширення доступу до освіти більш широкої аудиторії різних груп населення (дітей, осіб із особливими освітніми потребами, молоді соціально незахищених категорій, людей третього віку, представників бізнесу або ін.) шляхом створення безкоштовних відкритих освітніх ресурсів та впровадження гнучких форматів навчання.

–Науково-дослідницька (у т.ч. міждисциплінарна) діяльність з вирішення актуальних потреб громади шляхом обміну знаннями та спільної творчості науковців і практиків.

–Соціальна підтримка студентів і працівників – освітня, організаційна, інформаційна, консультативна та ін.; запровадження програм підвищення кваліфікації й неформальної освіти, стипендій, грантів, сприяючи професійному розвитку та академічній свободі.

–Економічно доцільна діяльність з використанням стратегій оптимізації витрат, раціонального витрачання бюджетних коштів та інтеграції енергоощадливих технологій.

–Організація суспільного діалогу й партнерства з місцевим самоврядуванням, бізнесом і громадянським суспільством щодо вирішення провідних питань розвитку громади шляхом консультування, участі в дискусіях, створення платформ для форумів з обговорення актуальних соціальних, культурних, економічних та екологічних викликів.

–Соціокультурна діяльність щодо налагодження крос-культурного діалогу, культурного розвитку громади шляхом розвитку студентської творчості, організації культурних заходів, фестивалів і підтримки мистецьких ініціатив.

–Виховання соціально відповідальних студентів, здатних до етичного мислення; забезпечення дотримання етичних стандартів і доброчесності всіх членів університетської спільноти.

–Благодійність, волонтерство, робота з громадськістю – служіння громаді й суспільству; водночас ураховуючи, що університет не є благодійною організацією, а створює можливості, мережі та партнерства, надає ресурси (експертні, волонтерські та ін.) для суспільного розвитку.

–Інтернаціоналізація – встановлення і розвиток співпраці не лише на локальному та національному рівнях, а й у міжнародному просторі щодо вирішення глобальних викликів, підтримки сталого розвитку людства та внеску в досягнення Цілей розвитку тисячоліття.

Civic University є потужним інструментом для зміцнення зв'язків між вищою освітою та громадою. Завдяки інтеграції соціальних, економічних та освітніх функцій, Civic University діє як агент змін, сприяючи формуванню сталого та згуртованого суспільства.

Значний потенціал щодо розвитку та поствоєнного відновлення суспільства, громади має дошкільна освіта. Доступ до дошкільної освіти позитивно впливає на демографічну ситуацію громади; сприяє її економічному розвитку; інтеграції культурного різноманіття населення, соціокультурній інтеграції; формує цінності, навички співпраці, громадянську свідомість та соціальну відповідальність, що сприяє подальшій активній участі громадян у розвитку громади [2, с.50].

Проте традиційні освітні програми університетів щодо професійної підготовки педагогів дошкільної освіти не передбачають інтеграції академічних знань із практикою громадянської активності та соціальної відповідальності. Відповідно, у контексті місії Civic University виникає потреба в їх оновленні

відповідно до викликів часу та розвитку нової моделі професійної підготовки педагогів для сфери дошкільної освіти, що враховуватиме такі аспекти:

- інтеграцію громадянських компетентностей у професійну діяльність;
- формування навичок роботи у мультикультурному та інклюзивному середовищі;
- розвиток проєктного мислення та здатності до соціальних інновацій;
- підвищення рівня екологічної, цифрової та правової грамотності.

Університетська кафедра дошкільної освіти, сприяючи соціальній інтеграції й розвитку громади через низку освітніх, соціальних та інноваційних ініціатив [3, с. 202], здатна стати платформою для підтримки батьків і педагогів закладів дошкільної освіти, організовуючи тренінги, семінари, воркшопи, курси підвищення кваліфікації, що допомагатимуть їм у вихованні дітей (у тому числі, з особливими освітніми потребами). Адаптація сучасних наукових досліджень до локального контексту допоможе зробити процес освіти ефективнішим та доступнішим для дітей.

Окрему увагу може бути приділено підтримці раннього розвитку дітей у громаді. Це може реалізовуватися через безкоштовні програми або проєкти, спрямовані на розвиток когнітивних, соціальних та емоційних навичок дітей засобами творчих ігор, інтерактивних занять і культурних заходів.

Кафедра може стати ініціатором соціальних проєктів, що сприяють інтеграції дітей з особливими потребами в дошкільну освіту, а також проведення інформаційних кампаній, які висвітлюють важливість дошкільної освіти для загального розвитку громади.

Значну роль у вищезазначеному може відігравати волонтерство: студенти кафедри можуть допомагати у дошкільних закладах або сім'ях, які потребують додаткової підтримки. Партнерства з місцевими організаціями, що займаються питаннями соціального захисту дітей, сприятимуть розширенню можливостей для комплексної підтримки громади.

Університет також може відігравати роль посередника у створенні простору для відкритого діалогу між батьками, педагогами та представниками місцевої влади, обговорюючи актуальні освітні потреби дошкільної освіти. Проведення громадських форумів та конференцій із цих питань стане важливим елементом такого діалогу.

Зазначені ініціативи не лише зміцнюватимуть зв'язок університету з громадою, а й сприятимуть підвищенню якості дошкільної освіти та сталому розвитку суспільства.

Отже, підготовка педагогів дошкільної освіти в контексті місії Civic University вимагає переорієнтації освітнього процесу на формування не лише професійних, а й громадянських компетентностей. Застосування принципів Civic University дозволить виплекати педагогів, здатних бути активними агентами змін, лідерами громадських ініціатив та провідниками демократичних цінностей у дитячому середовищі, громаді, суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Левантович О., Павлов Д. Олег Шаров: «Роль університетів – повільно, але невпинно і незворотно змінювати суспільство». *The Ukrainians*. 5 жовтня 2023 року. URL: https://theukrainians.org/oleg-sharov/?fbclid=IwAR2p-cKgO4HjsSbZ8NlcjVW4OljDfhOt0Gbx92kj1BNr_d2AFQKbq4FRn0
2. Макаренко С.І., Капшикова С.О. Стратегування як важливий інструмент поствоєнного відновлення дошкільної освіти. *Інновації в дошкільній освіті: теорія, перспективи, шляхи запровадження у практику*: Зб. матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 28 березня 2024 р. / за заг. ред. Ю.О.Демидової. Київ : МДУ, 2024. С. 47-51. URL: <http://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/6382>
3. Макаренко С.І. Роль університету, кафедри дошкільної освіти у поствоєнному відновленні дошкільної освіти регіону. *Проблеми і перспективи поствоєнної розбудови України*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми і перспективи поствоєнної розбудови України». м. Київ, 7-8 грудня 2023 р. / за заг. ред. М.В. Трофименка : Маріуп. держ. ун-т. Київ: МДУ, 2023. С. 201-203. URL: <http://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/5440>
4. Трофименко А. Від соціальної відповідальності до «Civic University»: кейс Маріупольського державного університету. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*. № 16, 2023. С. 48-65. URL: <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2023-16-48-65>
5. Goddard J., Hazelkorn E., Kempton L., Vallance P. The Civic University. The Policy and Leadership Challenges. 2016. URL: DOI: 10.4337/9781784717728/

Соловянчук К.С.,
здобувач вищої освіти,
Маріупольський державний університет
Науковий керівник: Зубченко О.С., канд. соціол. наук, доцент,
доцент кафедри практичної психології
Маріупольський державний університет

СТАВЛЕННЯ ЖИТЕЛІВ ЕСТОНІЇ ДО УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ: СОЦІАЛЬНІ ПРАКТИКИ ІНТЕГРАЦІЇ

Війна в Україні спричинила масову хвилю біженців до країн ЄС, зокрема до Естонії. Дослідження ставлення місцевого населення та практик інтеграції є важливим для формування ефективної міграційної політики. Це дозволяє виявити не лише рівень толерантності та готовності приймаючого суспільства до змін, але й ефективність державних та громадських ініціатив, спрямованих на інтеграцію біженців.

Аналіз соціальних практик допомагає окреслити як сильні сторони інтеграційних процесів (наприклад, підтримка з боку місцевих громад), так і наявні бар'єри (мовні, культурні, економічні), що можуть перешкоджати повноцінному включенню українців у соціальне та економічне життя Естонії. У цьому контексті особливо важливо розуміти динаміку суспільних настроїв, щоб запобігти виникненню соціальної напруги та сприяти формуванню інклюзивного середовища.

Ставлення жителів Естонії до українських біженців формується під впливом низки чинників. По-перше, історичний досвід країни, пов'язаний з радянською